

Abuzər BAĞIROV

RF XİN Moskva Dövlət Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun (AQIMO) professoru, filologiya elmləri doktoru, AM Qorqi adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunun aparıcı elmi işçisi, Azərbaycan Yazıçılar Birliyi Moskva bölməsinin sədri

Avropa ədəbiyyatında meydana gəlmiş, son zamanlar sürətli inkişaf xüsusiyyətinə meyilli olan, gətirdikə dünya ədəbiyyatında öz mövqelərini möhkəmləndirən "modernizm", "postmodernizm" kimi ədəbi cərəyanların Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında yenidən və diqqətlə araşdırılması müsbət hal kimi qiymətləndirilməli, bu cərəyanları öz əsərlərində əsas yaradıcılıq üslubuna çevirib, onu dərinləşdirən, zənginləşdirən görkəmli sənətkarlar haqqında ayrıca tədqiqat işlərinin aparılması mütləq şəkildə dəstəklənməli, təqdir edilməlidir. Dünyanın ünlü söz sahiblərinin yaradıcılığını nə qədər çox və tez-tez ölək-vələk edib araşdırsaq, bu ədəbi meyillərin və cərəyanların bizim doğma ədəbiyyatımıza hansı yollarla sirayət etdiklərini, bir neçə minillik inkişaf yoluna malik olan Azərbaycan söz sənətinə necə, nə cür təsir etdiklərini, müsbətini, mənfiyi gətirdiklərini, xeyrimi verdiklərini, ziyanı vurduqlarını aydın şəkildə görə biləcəyik. Doğma Azərbaycan və Türk dillərindən başqa, ingilis və yapon dillərini mükəmməl bilən, rus dilinə sənətkarlıq istifadəsi baxımından bəlad olan gənc tədqiqatçı-şərqşünas Gülnar Yunusovanın AMFA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda akademik İsa Həbibbəylinin elmi rəhbərliyi ilə araya-ərsəyə gətirdiyi "Haruki Murakaminin yaradıcılığında postmodernizm" monoqrafik araşdırması həm mövzunun aktuallığı, həm də ədəbiyyatşünaslığımızda görüklü diqqəti cəlb edir.

Tədqiqatın geniş və elmi cəhətdən dolğun yazılmış "Ciriş" hissəsində mövzunun vacibliyi, tədqiqat obyektinin, tədqiqat mövzusunun sanballı, ümumən, yapon söz sənətinin Azərbaycan araşdırılması tarixinin real mənzərəsi inandırıcı şəkildə öz əksini tapmışdır. İşin tədqiqat metodları konkret, aydın və dəqiq, mövzunun möğzi-nə tam uyğun şəkildə müəyyən edilmişdir: tarixi-müqayisəli və analitik təhlil metodları. Müəllifin boyan etdiyi əsas müddəalar qarşıya qoyulan məqsəd və vəzifələri əhatəli şəkildə yerinə yetirmək üçün tamamilə yetərlidir. Haruki Murakaminin təkə yapon deyil, həmçinin dünya postmodern cəmiyyətdə ədəbi fikrin sürətli irəliləyişində oynadığı önəmli rolunu vurğulamağa, yazıçının əsərlərindəki dil, üslub, bədii vasitələrin sifətli özünəməxsusluqlarını tutarlı dillərlə isbatə geniş imkanlar vermişdir.

Bu tədqiqat işinin çoxözlü elmi yeniliyi mövduddur və bu, sevindirici haldır. Hər şeydən öncə, gənc araşdırıcının mo-

noqrafiyada bol-bol istifadə etdiyi yapon və ingilis dillərindəki ilkin orijinal qaynaqlarla sənətkarlıq, peşəkarlıq işləyə bilmək qabiliyyəti müstəqillik dövründə yetişmiş gənclərimizin müasir ədəbiyyatşünaslığımıza gətirdikləri dəyərli tədqiqat yeniliklərinin gözəl bir öyanı nümunəsi hesab oluna bilər. Zənnimcə, Haruki Murakaminin postmodernist yaradıcılığının belə sistemli, geniş və dərinliklə araşdırılması nəticəsində tədqiqatçının əldə etdiyi elmi qənaətlərin, üzə çıxardığı özəlliklərin işığında bu ədəbi cərəyanın bizim ədəbiyyatımızdakı bədii möhsullarının genetik kodlarının təfsirində açar rolunu oynaya biləcəyi gümanı müəllifin ən vacib, ən başlıca elmi yeniliyidir. Gülnar Yunusova yaradıcılığını araşdırdığı dünya şöhrətli Yapon sənətkarı Haruki Murakaminin üç dəfə Nobel mükafatına namizəd göstərildiyini, hər dəfə də uğursuzluğa uğramasının səbəbini bilavasitə yazıçının bütün əsərlərində inadkarlıqla yapon xalqının milli-mənəvi dəyərlərini müdrik vətənpərvərliklə sivil dünyaya təqdim etməsi faktı ilə əlaqələndirir və məmnunluqla gənc alimin çıxardığı nəticənin tam həqiqətə uyğunluğunu təsdiqləyib, onun fəhmində, analitik təhlil ba-

lərini dünyaya yaymaq üçün yazın Allah eşqinə!..". Məncə, Gülnarın tədqiqat işinin ən tutumlu, ən önəmli elmi, lap elə praktik əhəmiyyəti indicə sadaladığım bəzətdə, patetik nəticədən, nəsihətdən ibarətdir!

Tədqiqatın "Yaponiyada postmodernizmin yaranması, təşəkkülü və mahiyyəti" adlı ilk fəslə iki paragrafdan ibarətdir: "Yaponiyada postmodernizmin təşəkkülü" və "II Dünya müharibəsindən sonra yapon ədəbiyyatı və postmodernizm". Burada tədqiqatçının yapon ədəbiyyatının XX əsr dövrünü mükəmməl öyrəndiyi, onu məharətlə araşdırdığı, həmin dövrün tam aydın ədəbi mənzərəsini yarada bilmək bacarığı təqdirəlayiqdir, qürurvericidir. Məqsədə nail olmaq üçün müəllif yeri gəldikcə bir çox aparıcı Yapon ədəblərinin yığcam, dərin məzmunlu bioqrafik arayışlarını verir və beləliklə, o zamankı yapon ədəbi mühiti haqqında geniş təəssürat yaradır. Yukio Mişima (1925-1970), Oka Şyouhey (1909-1988), Noma Hiroşi (1915-1999), Dazay Osamu (1909-1948), Keyci Nakazava (1939-2012), Nobel mükafatı laureatı Oe Kenzaburo (1935) və digər tanınmış söz sənətkarlarının heyat

düzgün yolu Haruki Murakami yaradıcılığı örnəyində inandırıcı elmi qənaətlərlə sübuta yetirilir və ədəbin müasir yapon ədəbiyyatında tutduğu uca məqam əhatəli, geniş, dərin elmi nəticələr əsasında müəyyən edilir.

Bütün bu deyilənlərin öyanılışdırılması üçün Gülnar Yunusova bu fəsilə ədəbin "Küləyin nəğməsinə dinlə" və "Norveç meşəsi" kimi iki məşhur romanını və "Haruki Murakaminin postmodern romanlarında struktur, təhkiyə və təsvir xüsusiyyətləri" adlanan üçüncü fəsilə isə "Qoyun ətrafında macərə", "Mexaniki quşun xronikası", "Qaranlıqdan sonra" romanlarını geniş təhlilə cəlb etməklə məqsədinə tam nail ola bilər. Bu romanların diqqətli elmi araşdırma üzgəcindən keçirilməsi ona "xüsusidən ümumiyyətlə doğru" tədqiqat üslubuna söykənib, Haruki Murakami yaradıcılığı barədə bir sıra ümumiləşdirici nəticələrə gəlmək imkanı verir. Fikrimi bir örnəklə tamamlamaq istəyirdim: "Haruki Murakami insanın makrokosmos ilə mikrokosmos arasındakı mövcud olan dialekt

Bizim postmodernizmə işıq tutan tədqiqat

Gülnar Yunusovanın "Haruki Murakaminin yaradıcılığında postmodernizm" monoqrafik işi haqqında qısa mülahizələr

Bu dəyərli tədqiqatın həm ədəbiyyatşünaslığımız, həm də geniş oxucular üçün faydalı olacağına inanır, müəllifə uğurlar diləyir, bu əsərin tezliklə doğma dilimizdə, yapon, ingilis və rus dillərində sanballı kitab kimi nəşr olunmasını və geniş yayılmasını arzu edərdim.

carına "afərin!" deyirəm. Fikrimcə, milli mənsubiyyətdən asılı olmayaraq, Yaponiyanın güdrətli söz sənətkarı Murakaminin heyat və yaradıcılıq örnəyi postmodern ədəbi yolunun uğurlu və ya uğursuz zəvvarlarının hamısı üçün açıq-aşkar bir dərslərdir: "Ay Nobel ödəli üçün sinov gedən qardaş və bacılar, xanımlar və cənablar, müxtəsəri, ay yoldaşlar!!! Nə qədər özünü didib-yırtsanız da, gecə-gündüz yazmaqdan hal-heydət düşsəniz də, istedadınız hansı dərəcədə olmasın daxil yoxdur; milli kimliyinizi, milli dəyərlərinizi aşğılamasanız, dövlətinizə, dövlətçiliyinizə dil atmasanız, gözəldiyiniz moqama çatmayacaq, leylü-nahar arzuladığınız zirvəyə qalxmayacaqsınız, hədəfə götürdüyünüz kolun dibinə yetişməyəcəksiniz! Az yamanlayın, az söyün özümlə, az qara yazın öz milli mənlüyünüzü!.. Adam kimi yazın, öz xalqınız üçün yazın. Öz yurdumuzun gözəlliklərini, öz xalqımızın özəllik-

və yaradıcılıq yoluna müraciət tədqiqatın dərin və geniş məzmunlu alınmasına səbəb olmuşdur. Bu fəsilə yapon və ingilis dillərində mövcud olan tənqidi fikirlərin, araşdırmaların elmi dövrüyyəyə daxil edilməsi, onlara ədəb-ərkanlı yanaşma ilə bərabər, lazımı moqamlarda həmin elmi işlərə iradlar tutulması, etirazlı münasibətlər aşkarlanması Gülnarın təkə bu dilləri mükəmməl bildiyindən deyil, həm də onun yetkin tədqiqatçılıq sənətkarlığından xəbər verir.

Tədqiqat işinin "Haruki Murakaminin postmodern dünyagörüşünü formalaşdıran amillər" adlanan ikinci fəslində yazıçının heyat və yaradıcılıq yolu zəngin fakt material əsasında işıqlandırılır, onun Qərb və Şərq mədəniyyətləri sintezindən rəşləyən bədii yaradıcılığının möğzi-mahiyyəti aşkarlanır, postmodern ədəbi cərəyanından bədii ədəbiyyatda istifadənin ən doğru-

tik münasibətlərini və əlaqələrini təcüsum etdirmişdir" (səh. 88).

Monoqrafik tədqiqatın "Notica" hissəsi əhatəli və dolğunluğuna ilə diqqət çəkir. Üsərdə əldə edilən əsas elmi qənaət və irəliləmələr mülahizələr burada tamamilə öz əksini tapmış, yığcam şəkildə məntiqli ardıcılıqla göstərilmişdir.

Çox doğru olaraq tədqiqat işində əsərlərin adları, örnək gətirilən nümunələr əvvəlcə yapon dilində yazılıb, sonra Azərbaycanca tərcüməsi verilib. Monoqrafiyanın dili rovan, anlaşılıqlı, yazı üslubu aydın, qrammatik qaydalara tam uyğundur. Bütün bunlar tədqiqatçının özünəməxsus yazı üslubunu formalaşdırdığına, püxtə qələm sahibi olduğuna dəlalət edir.

Araşdırmanın quruluş baxımından mükəmməlliyini də xüsusi qeyd etmək vacibdir. Yuxarıda qeyd olunduğu kimi, bu tədqiqat işi yığcam "Giriş"dən, hərəsi bir neçə paragrafdan ibarət olan üç fəsildən, geniş "Notica"dən və "İstifadə edilmiş ədəbiyyat" siyahısından hasilə gəlmişdir. Fəsillər və paragraflar arasında məntiqli bağlılıq, müvazi keçidlər, sənətkarlıq prinsipləri lazımlıca gözənilmişdir. Materialın fəsil-lərdəki həcmində də qonaqboxş tarazlıq mövcuddur.

Bütün bu deyilənlər gənc tədqiqatçının yaxın gələcəkdə kamil bir alim kimi yetişməsinə zəmanət verir. Onun doğma dilimizdə, yapon, ingilis və rus dillərində mükəmməl bilməsi, rus dilinə bələddiyi elmimizə dəyərli bir yaponşünasın gəlişi müjdəsinin bariz təzahürüdür.

Bu dəyərli tədqiqatın həm ədəbiyyatşünaslığımız, həm də geniş oxucular üçün faydalı olacağına inanır, müəllifə uğurlar diləyir, bu əsərin tezliklə doğma dilimizdə, yapon, ingilis və rus dillərində sanballı kitab kimi nəşr olunmasını və geniş yayılmasını arzu edərdim.